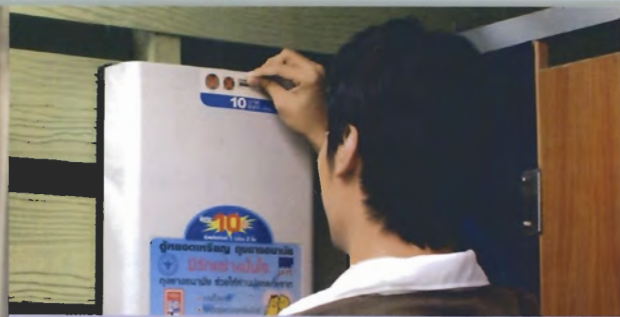




7 ภัยรุมกับถุงยาง และภัยเอดส์

ระหว่างที่โลกยัง “งมเข็ม” ทดลองหาวัคซีนป้องกันเชื้อเอชไอวี หรือ โรคเอดส์ ปลายปี 2546 องค์การยูเอ็นเอดส์ประกาศตัวเลขผู้ติดเชื้อ รายใหม่ทั่วโลก ว่ามีสูงถึง 5 ล้านคน เฉลี่ยเท่ากับ 5 วินาทีจะมีผู้ติดเชื้อ เพิ่ม 1 ราย มีผู้เสียชีวิตทั่วโลกเพราะเอดส์ 3 ล้านคน และมีผู้ป่วย สะสมรวม 40 ล้านคน

ปัญหาเอดส์สร้างความตื่นตัวต่อประชาคมโลก หาทางทั้งป้องกัน และหยุดยั้งการระบาด เพื่อลดความสูญเสียชีวิต ทรัพย์สิน และโอกาส ทางสังคม การประชุมเอดส์นานาชาติ ครั้งที่ 15 ประเทศไทยได้รับเกียรติ เป็นตัวแทนจากทวีปเอเชีย จัดประชุมเอดส์โลกต้อนรับผู้ร่วมประชุม จากทั่วโลกกว่า 20,000 คน ระหว่างวันที่ 11-16 กรกฎาคม 2547 นี้

ประเทศไทยได้รับคำยกย่องจากชาวโลกว่าสามารถควบคุมการระบาดของโรคเอดส์ได้ดี ตัวเลขผู้ติดเชื้อรายใหม่ลดลงตลอดมา แต่จำนวนการติดเชื้อรายใหม่ก็ยังคงสูงกว่า 20,000 รายต่อปี ปัจจุบันไทยมีผู้ติดเชื้อเอดส์สะสมแล้วกว่าหนึ่งล้านคน ยังมีชีวิตอยู่ประมาณ 650,000 คน และในกลุ่มผู้ติดเชื้อจะทยอยป่วยเป็นโรคเอดส์มากกว่า 50,000 รายต่อปี

ตัวเลขนี้ นายแพทย์วิวัฒน์ โรจนพิทยากร ผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลกประจำประเทศมองโกเลียมองว่า ไทยเรายังแก้ไขปัญหาชะลอการระบาดไม่ได้ผลอย่างที่ต้องการ

“ผมไม่อยากให้รัฐบาลลี้ภัยกับคำยกย่อง เราควรฉวยโอกาสช่วงที่เป็นเจ้าภาพจัดประชุมเอดส์โลก ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น”

สถานการณ์เอดส์ เพศสัมพันธ์ และการใช้ถุงยาง

สถิติจากกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ระบุว่า ในสถานบริการทางเพศนักเที่ยวชายใช้ถุงยางถึงร้อยละ 97 แต่ตัวเลขการใช้นอกสถานบริการมีเพียงร้อยละ 24 ที่น่าตกใจคือ ปี 2546 พบตัวเลขผู้ติดเชื้อร้อยละ 80 ไม่ใส่ถุงยางอนามัย และในกลุ่มผู้ชายรักร่วมเพศ ใช้ถุงยางไม่ถึงร้อยละ 30

แต่ตัวเลขที่น่ากังวลในเชิงนโยบายจริงๆ คือ ในจำนวนผู้ติดเชื้อเอดส์รายใหม่ตั้งแต่ ปี 2545 เป็นต้นมา พบว่าเพิ่มสูงขึ้นในกลุ่มอายุ 15-24 ปี และถ้าจับตาเฉพาะกลุ่มอายุ 15-19 ปี พบว่าผู้หญิงติดเชื้อมากกว่าผู้ชาย เพราะผู้ชายคือผู้ที่กำหนดและตัดสินใจว่าจะใช้หรือไม่ใช้ถุงยาง ทั้งนี้วัยรุ่นส่วนใหญ่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้เตรียมตัวมาก่อน

ผลจากการสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติทางเพศของวัยรุ่นอายุ 16-21 ปี รวม 4,200 คน ใน 14 ประเทศของบริษัทยูนิเซฟ ในปี 2542 พบว่า พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นไทยสูงกว่าระดับค่าเฉลี่ยทั่วโลกหลายด้านคือ

- ร้อยละ 52 มีคู่นอนมากกว่าหนึ่งคน ค่าเฉลี่ยทั่วโลก ร้อยละ 34

- ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเพียงร้อยละ 23 ค่าเฉลี่ยทั่วโลกร้อยละ 57

- เริ่มเรียนเพศศึกษาเมื่ออายุ 13.5 ปี ค่าเฉลี่ยทั่วโลก ร้อยละ 12.2 ปี

- พ่อแม่ของวัยรุ่นไทยมีบทบาทในการสอนเรื่องเพศแก่ลูกเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น ค่าเฉลี่ยทั่วโลกร้อยละ 12

นี่เป็นสัญญาณเตือนว่า สังคมไทยกำลังเผชิญปัญหาใหม่ในกลุ่มที่มีเพศสัมพันธ์ระหว่างคนที่รักใคร่ชอบพอกัน แม้เราสามารถควบคุมการระบาดในกลุ่มหญิงบริการได้ค่อนข้างดี



เมื่อมาพิจารณาอัตราการใช้ถุงยางของคนไทย งานวิจัยพฤติกรรมทางเพศส่วนใหญ่ที่ออกมาได้ข้อค้นพบ สอดคล้องตรงกันว่า สามัภรรยา คู่รัก หรือความสัมพันธ์ทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น มีสัดส่วนของผู้ที่ใช้ถุงยางสม่ำเสมอเพียงน้อยนิด

ผู้ชายไม่กล้าที่จะขอใช้ถุงยางกับภรรยาหรือแฟน เพราะเชื่อว่าถุงยางคือเครื่องหมายความไม่ซื่อสัตย์ ไม่รักและทำลายน้ำใจ หญิงเองแม้จะสงสัยว่าแฟนอาจจะไปนอนกับคนอื่น ก็หนักใจที่จะเอ่ยปาก เพราะกลัวจะถูกหาว่าไม่ไว้ใจ และอาจถูกมองได้ว่ารู้เรื่องเพศมากเกินไปแล้ว

รายที่ไม่ยอมใช้ถุงยางกับคู่นอนชั่วคราวเพราะยึดหลักดูจากหน้าตา ความสะอาด และความแข็งแรง หรือเพราะขาดสติและความยับยั้งที่จะป้องกัน และสุดท้ายเพราะมองว่าถุงยางอนามัยทำให้บรรยากาศทางเพศลดลง

สถิติปี 2545 จากสำนักกระบวนวิชา กระทรวงสาธารณสุข ยืนยันอัตราการใช้ถุงยางที่ต่ำมากในกลุ่มชายไทย 3 กลุ่มที่ทำการสำรวจ คือ ทหารเกณฑ์ หนุ่มโรงงาน และนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยพบแบบแผนเหมือนกันคือ อัตราการใช้ถุงยาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยเมื่อคู่นอนเป็นหญิงบริการ (ร้อยละ 50-63) ผู้หญิงอื่น (ร้อยละ 26-39) และแฟนหรือเพื่อนสนิท (ร้อยละ 15-30)

ปลายปี 2546 กระทรวงสาธารณสุข เสนอความคิดติดตั้งเครื่องขายถุงยางอัตโนมัติไว้ในสถานศึกษา ตามมติคณะกรรมการเอดส์ชาติ ปี 2546 วางเป้าหมายให้การใช้ถุงยางอนามัยมีอัตราเพิ่มขึ้นผ่านเครื่องขายอัตโนมัติ เพื่อความ

สะดวกและเข้าถึงช่องทางการจำหน่ายให้มากที่สุด และในราคาที่ถูกลงกว่าเดิม โดยเชื่อว่าเมื่อถูกอย่างเหมาะสมซื้อหาใช้ได้ง่าย ความเขินอายก็น่าจะหมดไป อัตราการใช้ถุงยางก็จะสูงขึ้น ปัญหาการติดเชื่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ไม่พร้อมก็จะลดลงไปด้วย

ข้อเสนอนี้ได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง ฝ่ายคัดค้าน เช่น คณาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษาจาก 9 สถาบันและนักศึกษาส่วนหนึ่งมองว่า ตู้ขายถุงยางจะเปลี่ยนวิธีคิด และกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดเพศสัมพันธ์มากขึ้น และยังมองว่าปัจจุบันการซื้อหาถุงยางทำได้ง่ายอยู่แล้ว การติดตั้งตู้ขายในสถานศึกษาจึงไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง เสียงคัดค้านมีผลการสำรวจหรือโพลเข้ามาสนับสนุนด้วย

ฝ่ายที่เห็นด้วยไม่คิดว่าถุงยางอนามัยจะกระตุ้นเราให้วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์หรือสำส่อนกันมากขึ้น แต่คือการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายมากขึ้นเท่านั้น และยังช่วยให้ผู้หญิงมีโอกาสใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้นอีกด้วย

กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมควบคุมโรคต้องสั่งรับงบประมาณไว้ชั่วคราว ปรับเปลี่ยนไปใช้วิธีประสานกระทรวงศึกษาธิการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาในโรงเรียน เริ่มตั้งแต่การสร้างควมคุ้นเคยตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ให้รู้จักสร้างร่างกาย ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามวัย และรู้แนวปฏิบัติ เมื่อมีความต้องการทางเพศต้องมีวิธีการที่เหมาะสมและปลอดภัยด้วย

แต่กระทรวงสาธารณสุขยังไม่ลดละแนวคิดติดตั้งเครื่องขายถุงยางในรั้วมหาวิทยาลัย เพราะเชื่อว่าจะทำให้วัยรุ่นหญิงเข้าถึงถุงยางได้มากที่สุด วางเป้าหมายว่าในปี 2547 จะติดตั้งตู้จำหน่ายถุงยางอัตโนมัติจำนวน 3,000 เครื่อง กระจายใน 52 จังหวัด ขายเพียง 2 ชิ้นในราคา 5 บาท จากเดิมขายราคา 20 บาทสถานที่ติดตั้งต้องลับตาคน เช่น ห้องน้ำในห้างสรรพสินค้า โรงงานอุตสาหกรรม



**การรณรงค์สร้างวัฒนธรรมใหม่
ให้มีเพศสัมพันธ์เมื่อพร้อม และมี
อย่างรับผิดชอบ โดยการใช้
ถุงยางอนามัย เป็นหนึ่งในความหมาย
ของการแสดงความรับผิดชอบ
ทางเพศทั้งต่อตัวเองและต่อคนอื่น
นั่นคือเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย
อย่างแท้จริง**

แล้วเราควรรณรงค์ให้วัยรุ่น คิดและใช้ถุงยางป้องกันเอดส์อย่างไรดี?

การรณรงค์และสนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปหันมาให้ความสำคัญใช้ถุงยางอนามัยกันมากขึ้น นับเป็นความพยายามที่ดีของรัฐและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเท่าที่ผ่านมาก็มีเป้าหมายหลักเพียงเพื่อลดจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่เท่านั้น

แต่ถ้าต้องการให้เยาวชนชายหญิงหรือผู้ใหญ่วัยทำงานใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้น หรือใช้สม่ำเสมอขึ้น ควรพิจารณาถึงรากเหง้าวัฒนธรรมทางเพศ ตั้งแต่เพศสภาพ (gender) บทบาททางเพศ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชาย สิทธิทางเพศ บทบาทครอบครัวและสื่อ และความรู้เรื่องเพศ อย่างน้อยมิติต่อไปนี้คงต้องหันมาคิดค้นหรือสร้างกันใหม่

1. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงและชาย

เป็นสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งของการแพร่เชื้อเอดส์ สังคมต้องทำความเข้าใจต่ออิทธิพลและวัฒนธรรม ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมที่สร้างความแตกต่างระหว่างหญิงกับชายจนก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางเพศ และต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงในจุดนี้ โดยรื้อสร้างความเชื่อและทัศนคติใหม่ที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย

2. สิทธิทางเพศ ต้องส่งเสริมและสร้างทักษะให้สังคมเรียนรู้

และเข้าใจในสิทธิเหนือร่างกายของมนุษย์ทุกคน ควรต้องเรียนรู้สิทธิที่จะปกป้องตนเองเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ไม่พา



ตัวเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศโดยที่ตนเองไม่ต้องการ หรือถ้าต้องตกอยู่ในสภาวะเช่นนั้น ทำอย่างไรจึงจะหาหนทางหลุดพ้นออกมาได้ เช่น ฝึกทักษะปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ถ้าไม่พร้อมหรือไม่ต้องการ ต้องไม่ยอมจำนนต่อสถานการณ์จำยอมต่างๆ หรือหากพร้อมก็ต้องมีทักษะต่อรองการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย

3. สื่อและความรู้เรื่องเพศ ต้องรณรงค์และสร้างค่านิยมเรื่องเพศที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นในสังคมให้ได้ เริ่มตั้งแต่เพศสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทุกครั้งต้องมาจากการสมัครใจ ไม่บีบบังคับ ต้องเป็นเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ไม่เสี่ยงต่อการเกิดโรคหรือผลที่ไม่ต้องการคือการตั้งครรภ์เมื่อยังไม่พร้อม นั่นคือเพศสัมพันธ์ทุกครั้งต้องมีความรู้ความเข้าใจและความรับผิดชอบในความสัมพันธ์นั้นๆ ด้วย

ข้อเสนอตั้งสำหรับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอนามัยในสถานศึกษาไม่จัดอยู่ในแนวทางแก้ปัญหาที่ยั่งยืน เพราะรากเหง้าของการใช้หรือไม่ใช้ถุงยางขึ้นกับทัศนคติมุมมองของผู้ที่จะเลือกใช้หรือไม่เลือกใช้กับใคร และทัศนคติทางลบของคนทั่วไปที่มองคนใช้ถุงยางและคนที่พกพา โดยเฉพาะหากว่าคนคนนั้นคือผู้หญิง

การรณรงค์สร้างวัฒนธรรมใหม่ ให้มีเพศสัมพันธ์เมื่อพร้อมและมีอย่างรับผิดชอบโดยใช้ถุงยางอนามัย เป็นหนึ่งในความหมายของการแสดงความรับผิดชอบต่อเพศทั้งต่อตัวเองและต่อคนอื่น นั่นคือเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยอย่างแท้จริง

